

АКТ № 206/23.02.2024 г.

приет на заседание на Гражданския съвет към ВСС
(на основание т. V.13 от приетите Правила за действие на Гражданския съвет)

На заседание на Гражданския съвет към Висшия съдебен съвет,
проведено на 23.02.2024 г., **по т. 3 от дневния ред:**

*т. 3 – Разглеждане и приемане решения от ГС към ВС по тема:
“Актуалните проблеми във висшето образование по специалност “Право” и
необходимостта от продължение на реформите”*

*Вносител: Николай Михайлов, председател на Съюза на младите
юристи.*

Гражданския съвет към Висшия съдебен съвет (ГС – ВСС), с цел предизвикване на обществен дебат по тази важна тема, напълно подкрепя предложенията, представени със становището на Съюза на младите юристи. ГС – ВСС ще инициира работна група за реформа в образованието, на която ще покани заинтересовани институции.

Актът да се предостави на Висшия съдебен съвет, за сведение.

Гласуване: „за“ – 14, „против“ – няма, „въздържал се“ – няма.

Приема се.

Приложение: съгласно текста.

**СЪПРЕДСЕДАТЕЛИ НА
ГРАЖДАНСКИЯ СЪВЕТ КЪМ ВСС:**

/п/
СВЕТЛА ДЕРМЕНДЖИЕВА

/п/
ЕВГЕНИ ИВАНОВ

**ДО
СЪПРЕДСЕДАТЕЛИТЕ
НА ГРАЖДАНСКИЯ СЪВЕТ КЪМ ВСС**

**ДО
ЧЛЕНОВЕТЕ
НА ГРАЖДАНСКИЯ СЪВЕТ КЪМ ВСС**

**УВАЖАЕМИ СЪПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ГРАЖДАНСКИЯ СЪВЕТ КЪМ
ВСС, УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕТЕ НА ГРАЖДАНСКИЯ СЪВЕТ КЪМ ВСС,**

От името на "Съюз на младите юристи", предлагаме накратко становище и информация по дефинираните от нас проблеми, които считаме за необходимо да бъдат разгледани в т. 3 от дневния ред на предстоящото на 23.02.2024 г. заседание на Съвета.

С настоящото представяме някои аргументи в подкрепа на мнението, че е наложителна реформа и модернизиране на висшето юридическо образование в България, с цел подобряване на подготовката на студентите в специалност "Право" и повишаване престижа на професията "юрист".

На първо място са проблемите касаещи висшето образование като цяло. Това са проблеми, които не се отнасят само образованието по право, а всички специалности и всички висши учебни заведения. Системата на финансиране на университетите понастоящем работи по такъв начин, че стимулира единствено огромния прием и количеството на студентите, които се обучават във ВУЗ. Колкото повече студенти има в един университет, толкова по-голямо е финансирането му, а колкото повече са студентите толкова по-нисък е контактът между тях и преподавателите. По този начин многобройните специалности се превръщат в основен източник на финансиране на университетите, а колкото е по-многобройна е една специалност толкова по-малка е възможността да бъде отделено нужното внимание на конкретен студент. От друга страна има специалности, които се ползват с изключително търсене. Правото именно е доста предпочитано от повечето кандидат-студенти. От своя страна, за да осигурят голямото си финансиране ВУЗ-овете увеличават предлагането и удвояват местата. Ръководствата на университетите не се съобразяват с недостига на преподаватели и това блокира обучението при огромната бройка студенти. Така се получава един омагьосан кръг, че заради системата на финансиране университетите увеличават броя студенти и това понижава качеството. Образованието не може да се предлага на пазарен принцип и това не означава, че пазара на труда няма да работи по пазарен принцип. Това е първият главен и основен проблем, който е на първо място и относно юридическото образование. Преди около десет години приема се увеличи двойно. Бройката на факултетите и студентите в тях надвишават значително необходимостта на държавните учреждения и бизнеса от юристи. Вярно е, че след 1990 г. необходимостта от юристи е нараснала много в сравнение с периода преди това, но днес това вече е

преодоляно и дори броя на юристите и на бъдещите такива е вредно голям. Това от своя страна сваля цената на труда.

Вторият въпрос кореспондира с първия и се отнася до съмнителните ВУЗ-ове. Дипломата по право издавана от някои от университетите не гарантира дори минимума от необходимите за практиката знания, които един юрист задължително трябва да има. Тези два проблема до тук неизменно водят до извода, че юридическите факултети в страната трябва да бъдат намалени.

На трето място стои въпросът за вискателността при провеждане на предварителния прием, семестриалните изпити и завършителните държавни изпити. Според много колеги е добре при приема в юридическите факултети да се добави под формата на кандидатстудентски изпит или под друга по лека форма проверяване на знанията по философския цикъл от науки или само на определени материи от тях. Това изискване да не замества, а да върви заедно с изпита по български език и литература и по история. Практиката за прием само с матура, както се извършва към настоящия момент, категорично трябва да бъде преустановена.

Трябва да се въведат изисквания относно отделните семестриални изпити. Именно по време на самото образование трябва да има система при, която да останат само хората, които ще имат нужните знания и качества за висококвалифицираната дейност каквато е правоприлагането. Трябва да се въведат ограничения и когато студент не си вземе даден семестриален изпит определен брой пъти, да не може да продължава образованието си по право занапред. Тези ограничения са налице почти във всички европейски държави.

Държавните изпити трябва да протичат унифицирано за територията на цялата държава. Преподавателите задължително трябва да бъдат разпръснати по различни комисии, които не са във университета в който те преподават. Така ще се достигне нужното ниво на независимост и обективност в крайния момент на проверка на знанията. Нужно е да се разшири обхвата на материята, която влиза за държавните изпити. Или под формата на четвърти държавен изпит или в материята от гражданскоправните и публичноправните науки следва да се включат още въпроси от трудовото и осигурително право. Също така незасегнати на този етап остават въпросите от международно публично право и международно частно право. Също така трябва да се добавят и общотеоретични и философски въпроси от общата теория на правото и общото учение за държавата.

Според нас промените във висшето юридическо образование трябва да бъдат ориентирани в посока:

- Диференциране на две образователни степени по специалност “Право” – бакалавър и магистър.

- Ограничаване на броя на юридическите факултети в университетите в Република България.
- Реформиране на учебните програми с акцент върху практическия аспект на правното обучение.
- Задължителни кандидат-студентски изпити за прием в специалност “Право” във ВУЗ в Република България.
- Промени в правилата за провеждане на държавни изпити с цел централизиране на организирането и провеждането на изпитите и гарантиране на прозрачността при оценяването на студентите.
- Реализирането на предходната точка е основание за премахване на изпита за придобиване на юридическа правоспособност, провеждан от Министерство на правосъдието.

С оглед гореизложеното представяме и кратко сравнително изследване за Юридическото образование в Европа:

- **Австрия:**

Форми на Обучението	Редовна
Образователно-квалификационна степен	Магистър
Дистанционно обучение	
Възможности за прехвърляне от други факултети	Няма такава възможност
Завършване на обучението	Със събиране на необходимите кредити
Условия за придобиване на правоспособност.	Завършване на обучение, определен стаж и изпит(в зависимост от избраната професия). Изисква се и съдебен стаж след завършване.
Брой на студенти в курс/група	До 10 човека в група
Брой на юридическите факултети	6

- **Англия**

Форми на Обучението	Редовна форма: 3 години Задочна Форма: 4 години
Образователно-квалификационна степен	3 годишен курс- Бакалавър Още 2 години – Баристър Още 3 години - Солисигър
Дистанционно обучение	По изключение.
Възможности за прехвърляне от други	Невъзможно

<i>факултети</i>	
<i>Завършване на обучението</i>	Солистър: Успешно завършваше на Практически курс – съвкупост от писмени изпити, курсова работа и оценка на умения. Баристър: Полагане на изпит.
<i>Условия за придобиване на правоспособност.</i>	След 3 годишн ообучение се придобива бакалавърска степен по право , но не и юридическа правоспособност.
<i>Брой на студенти в курс/група</i>	Студентите не са разделени в конкретни групи за целия период на обучението си, а само за отделните курсове.
<i>Брой на юридическите факултети</i>	89 Юридически факултета

•

• **Германия**

Форми на Обучението	Редовна форма
Образователно-квалификационна степен	Бакалавър Магистър
Дистанционно обучение	
Възможности за прехвърляне от други факултети	При наличие на свободно място без ограничения.
Завършване на обучението	Бакалавър: С писмена работа Магистър: Два държавни изпита и двугодишна практика между тях.
Условия за придобиване на правоспособност.	Два държавни изпита и двугодишна практика между тях. Ограничена правоспособност при бакалавър или при положен само един държавен изпит.
Брой на студенти в курс/група	Лекции: до 500 души / Семинарни занятия: до 10 души.
Брой на юридическите факултети	45 Юридически факултета

• **Испания**

Форми на Обучението	Редовна Дистанционна
Образователно-квалификационна степен	Бакалавър Магистър
Възможности за прехвърляне от други факултети	Възможност за двойна степен, напр. Право и бизнес, Право и политически науки с продължителност 6 години.
Завършване на обучението	Бакалавър- с дипломна работа
Условия за придобиване на правоспособност.	Няма отделен изпит за правоспособност след дипломирането. За адвокати се изисква единствено

	диплома и вписване в колегия срещу такса. За съдии- Държавен изпит и допълнително обучение.
Брой на юридическите факултети	38 държавни и 12 частни Юридически факултета

- **Франция**

Форми на Обучението	Редовна Дистанционна
Образователно-квалификационна степен	Бакалавър Магистър
Възможности за прехвърляне от други факултети	Няма такава възможност
Завършване на обучението	Бакалавър- Без изпит, изискват се събрани кредити от взети изпити.
Условия за придобиване на правоспособност.	Няма отделен изпит за правоспособност след дипломирането. За адвокати и магистрати се полагат допълнителни изпити.
Брой на студенти в курс/група	Семинарни занятия: 20 души
Брой на юридическите факултети	45 Юридически факултета

- **Швейцария**

Форми на Обучението	Бакалавър 6 семестъра – само редовна Магистър 3 семестъра – задочна се допуска само поради определени причини.
Образователно-квалификационна степен	Бакалавър Магистър
Възможности за прехвърляне от други факултети	Само между юридически факултети.
Завършване на обучението	Бакалавър- Държавен изпит, като се държи отделен изпит за правоспособност според областта. Магистър- Дипломна работа
Условия за придобиване на правоспособност.	С успешно завършване на обучението. За адвокатура е необходима 2 години практика и издържан изпит.
Брой на юридическите факултети	9 Юридически факултета